

Opetusministeriö

Kommentit raporttiluonnokseen Opetuksen ja tutkimuksen toimintaympäristö 2020 (versio 5.5.2009)
viite: lausuntopyyntö 15.5.2009

Erikoiskirjastojen neuvoston kommentit opetusministeriölle 17.6.2009

Erikoiskirjastojen neuvosto pitää hyvänä, että asiaa on toimeksiannossa pyritty lähestymään koko kirjastoverkon kannalta. Haluamme kiinnittää huomiota joihinkin erikoiskirjastoihin läheisesti liittyviin kohtiin.

Kirjastojen rakenteellinen kehittäminen

Käsiteltäessä kirjastojen yhdistämistä olisi hyvä nostaa esille myös se, että useat erikoiskirjastojen kehysorganisaatiot ovat ulkoistaneet tai ulkoistamassa kirjastopalvelunsa yliopistokirjastoihin. On tarpeen kehittää ja konkretisoida sopimuksia tietohuoltopalveluiden turvaamiseksi myös ulkopuolisten organisaatioiden näkökulmasta, jos ne ovat ulkoistaneet palvelut korkeakoulukirjastoille. Tämä tulisi huomioida raportissa.

Korkeakoulukirjastojen integroitumisen tutkimukseen tulisi ulottua myös oman kehysorganisaation ulkopuolelle innovaatioketjujen sekä hallinnon- ja sektorirajat ylittävän kansallisen tietohuollon tukemiseksi.

Sektorikohtaiset rajat estävät verkkoaineistojen laajaa saatavuutta. Opetusministeriön myötävaikutuksella tulisi edistää näiden rajojen madaltamista esimerkiksi sektoritutkimuksen neuvottelukunnan kautta. Tutkimuksen toimintaympäristön turvaamiseksi on kehitettävä eri ministeriöiden ja muiden organisaatioiden tutkimusjohdon yhteistyötä.

Jos raportissa mainittu yhteinen neuvosto perustetaan, siihen tulisi saada kaikkien tutkimusta tekevien ja erityisasiantuntemusorganisaatioiden edustus.

Kansalliskirjaston keskitettyjen palveluiden vahvistaminen

Kansalliskirjaston keskitettyjen palveluiden kehittäminen on toivottavaa. Kaikkien kirjastosektoreiden palvelut olisi turvattava hinnoitteleamalla ne siten, että niiden käyttöönotto on käytännössä mahdollista. Aineistojen tasavertaista käyttöä yli sektorirajojen voidaan parhaiten edistää löytämällä taloudellisesti järkevät ratkaisut myös muita kuin opetusministeriön hallinnonalaan kuuluvia julkisia organisaatioita varten. Erityisesti tämä koskee keskeisten tietoaineistojen saamista korkeakoulujen ulkopuolisten tutkimusta harjoittavien organisaatioiden käyttöön.

Yhteisluettelon laajentamisen pitäisi koskea kaikkia kirjastosektoreita. Jotta pienillä erikoiskirjastoilla olisi käytännössä mahdollisuus liittyä järjestelmään, olisi huomioitava niiden erilaiset tekniset ja taloudelliset edellytykset.

Avointa julkaisuarkistoa olisi tarjottava muidenkin organisaatioiden tutkimusjulkaisujen tallennukseen. Tekijänoikeusrajoituksista johtuen kunkin organisaation rinnakkaisjulkaisut olisi myös pystyttävä esittämään selkeästi omana kokoelmanaan.

Keskitettyjen palvelujen kansallinen rahoitus pitää kohdistaa koko kirjastoverkon käytössä olevien palvelujen kehittämiseen.

Kansalliskirjaston kehittäminen ja kirjastojen välinen yhteistyö

Kustannusvaikutuksissa on huomioitava kansalliskirjaston resurssien turvaaminen kirjastoverkon yhteisten palvelujen kehittämisessä.

Erikoiskirjastojen neuvosto kannattaa mallia jossa Kansalliskirjastosta ja Varastokirjastosta muodostetaan kansallisia keskitettyjä maksuttomia palveluja koko kirjastoverkolle tuottava itsenäinen kirjastojen palvelukeskus. Kirjastoverkoston eri sektorien vaikutusmahdollisuudet on turvattava tätä palvelukeskusta kehitettäessä.

Lähes kaikki erikoiskirjastot ovat siirtäneet tai siirtämässä Varastokirjastoon aineistojaan. Varastokirjaston tilasuunnittelussa on huomioitava nämä siirrot. Omistussuhteiden selvittäminen koskee myös näitä aineistoja. Varastokirjastojen tietokantoja on kehitettävä haettavuuden parantamiseksi.

Kansallisia kirjastopalveluita kehitettäessä toivomme, että työryhmään nimitettäisiin palvelujen käyttäjiä ja edustajia kaikilta kirjastosektoreilta, myös erikoiskirjastoista.

Erikoiskirjastojen rooli kehysorganisaatioiden osaamisalueilla pitää tuoda esille. Selvityksessä mainittuja erikoisinformatikkoja on jo käytettävissä yli organisaatorajojen esimerkiksi sopimuksia tekemällä tai kehittämällä tutkijoiden käyttöön kysy kirjastonhoitajalta -tyyppistä palvelua.

Digitaaliset kirjasto- ja tietopalvelut kaikkien tutkimusta ja selvitystyötä tekevien organisaatioiden käyttöön

Korkeatasoista tutkimusta tehdään myös korkeakoulujen ulkopuolella. Siksi kansallisesti kattavan digitaalisten kirjasto- ja tietopalveluiden verkon tulisi palvella suomalaisen korkeakoululaitoksen lisäksi kaikkia suomalaisia tutkimusta ja selvitystyötä tekeviä organisaatioita.

Tekijänoikeudet

On hyvä että korkean opetuksen ja tutkimuksen tarpeita korostetaan tekijänoikeuksien yhteydessä. Useiden erikoiskirjastojen kehysorganisaatiossa tehdään tutkimusta. Niiden asema tekijänoikeuslainsäädäntöä laadittaessa olisi otettava huomioon.

Alueellisten strategioiden lisäksi on laadittava kansallisen tason tutkimuksen ja tieteen tekemisen tietohuoltostrategia. Tässä on kaikkien kirjastosektorien yhteistyö välttämätöntä. Toivomme työryhmän jatkossa määrittelevän, mistä siinä on kysymys.

Erikoiskirjastojen neuvoston puolesta

Janne Ranta
puheenjohtaja

Eila Vainikka
varapuheenjohtaja

Maria Söderholm

Jarmo Saarikko